

els núvols espessos' Coratxà, on en canvi anomenen *teragáya*¹ la *teranyina* (1961).

'Treure les teranyines' diuen alguns *desteranyinar*, *desenter*- (amb les variants corresponents a les indicades en el substantiu); en cat. occid. N. *əstələryá* (Àreu de V. Ferrera, 1933); però la forma més estesa en cat. comú és *esteranyinar*, *-inat*; que sovint s'usa figt. per 'depuradíssim': «Martí i Alsina --- enamorat de la naturalesa, gran coneixedor del seu ofici, que fa trama i ordit amb la seva vida, la imaginació *esteranyinada* de tota filgarsa estètica, d'un realisme sense *-isme* ---», Coromines (*El Vuitcènt català* VIII, p. 56). Viceversa 'cobrir de teranyines' es diu *enteranyinar*, més sovint pron. *entranyinar* (*entreny*-, *AlcM*), i també força usat en el sentit de 'entelar la vista, la visualitat, la nitidesa intel·lectual'; *enteranyinament*.

¹ No es pot dir que manqui tota relació entre aquestes formes catalanes i la gascona *alaraca* 'teranyina', però és remota i en part casual: Millardet (*Rom.* XXXIII, 409) prova que aquí hi ha encruament amb el nom de medicament *theriaca*, encruament causat per l'ús que fan els pagesos de les teranyines com a pegat curatiu.

LLISTA CORRELATIVA DE DERIVATS I COMPOSTOS: *txixir*, *test* **lexir*, *teixit* m., *teixidor*, *texedor*, *tixedor*, *teixiner*, *teixidora*, *-doratge*, *-doria*, *teixidura*, *teiximent*, *teixim*, *teixí*, *teixeret*, *tessitura*, *tissú*, *tissatge*, *tissor*, *conteixir*, *desteixir*, *desteixir-se de riure*, *desteixir-se per algú*, *desteixinar-se*, *estreixinar-se*, *entreteixir*, *entretèixer*, *entretèiximent*, *entretèixidura*, *entretèixit*, *entretèixit*, *entretèixit?*, *reteixir*, *reteixit*, *reteixidura*, *sobreteixir*, *tèxtil*, *textil*, *text*, *test* 'text', *textual*, *textualment*, *textualista*, *textura*, *context*, *contextura*, *extratextual*, *pretext*, *pretextar*, *pretextuar*, *protexto*, *pretextat*, *tela*, *telada*, *telar*, *telaire*, *tel·ler*, *-erada*, *-eret*, *-eró*, *-eria*, *sotateiler*, *contratela*, *entretela*, *+entreletes*, *entretelar*, *teló*, *telot*, *tel*, *tels*, *tel de la llengua*, *entelar*, *entelat*, *enteladament*, *entelador*, *entelament*, *entelissat*, *foaleta*, *tuilet*, *teladrap*, *teranyina*, *tiraranya*, *taranyina*, *tarenyina*, *terenyina*, *tarallina*, *tranyina*, *estragina*, *tiraganya*, *telarany*, *alaranyans*, *taradany*, *tararanya*, *telerany*, *taraganys*, *teraganya*, *desteranyinar*, *desenteranyinar*, *estelaranyar*, *esteranyinar*, *esteranyinat*, *enteranyinar*, *entranyinar*, *entrenyinar*, *enteranyinament*, *alaraca* [n. 1].

TEIXÓ, del ll. tardà TAXO, -ONIS, i aquest del germànic (a.-al. ant. *dahs*, al. *dachs*, b.-al. ant. *thahs*, dan. i nor. (*svin*)toks). □ 1.ª doc.: S. xv.

Hi ha una cita documental val. de *taxó* el 1428, una altra de *toxó* el 1434, i *toxó* figura en les *Cançons Populars de Nadal* (cat. or., S. xv), p. p. Romeu i Figueras (NCL. LXV); en lexicògrafs figura «*texó*: animal conegut, *meles*» en Busa-N., *toxó* en el DTò. 1647, i Belv. i Lab. recullen totes dues variants amb preferència per a *toxó*. En efecte és la forma més coneguda en cat. central (Bna., i crec Maesme i Girona).

Però en comarques orientals també se sent molt *teixó*, que és la forma amplament dominant en els al-

tres dominis dialectals, i compta amb el vot preferent i raonable de Fabra (tots dos *DOrt.*, *DFa*. i *DÀg.*, però en primer lloc *teixó*) i, el més vacil·lant, de Verdàguer: «--- / En flames esclatava, nevat, lo Pyrineu / --- / branca d'un torb de brases arrasador, estanya / la conca ab sos vilatges, la serra ab sos pinars / --- / *Tuixons*, isarts y daynes per lo còrrec empayta, / pel clot s'entortoliga, bota del pla al turó / ---», *Atl.* I, 36a, així en l'ed. de 1877, però en la de 1878 ho canvià en *teixons* i per la *dressera*. «*Teixó*: Meles Taxus, Schreiber», Serradell (*C. Munt. Tssa.*, 128).

De viva veu. Cat. or. NO.: *teixó*ns StJAbadesses, 1930; *teixó* Vilallonga de Ter, 1935; *Roc del teixó* damunt Gósol, 1965. Ross. *tuixús* pl. en el Canigó (Es-toer, 1960), i a l'Alt Conflent *Roc de la Teixonera* («s'hi amagaven els *teixús*» Jújols, 1959). Cat. occid. pir. *teixó*(ns) en general a Cardós i V. Ferrera (però *teixó*ns Estaon i Esterri de Cardós, *teixó*ns Tor, 1932-34), *teixó*ns Vall de Benasc (Gavàs, 1965); *lo Cau dels teixó*ns Lloberola de Biosca, «a la Roca del Cascavell hi nien los *teixó*ns»; «los *teixó*ns viuen de llambrics, carabasses, tòfones i moixes» «—? —També mengen aranyons» Aiguabella (cf. MELÓN II, *DCEC/DECH*).

Val.: *teixó* Pobra Tornesa, 1935; *teixó* Alzira (cf. *teranyina* TEIXIR), 1962; *Cova 's taixó*ns Tormos, *koeta dels teixó*ns Tormos, *Cau dels teixó*ns Ibi, *Cau del teixó* El Pinós (1963). A l'alt Aragó *taixó*ns Escuaín, *táx* Vall de Broto (o és l'arbre?), *teixó*ns Bielsa. Més epilà ve el tipus *taxugo*, estudiat en el *DCEC/DECH*: *tabúgo* Torla i Panticosa, *taixúgo* Linàs de Broto i Lanuza; si bé encara hi hauria *taixo* a Yeba (V. de Vio: Wilmes) i *taxon* a Aragiús i Echo (Kuhn, cf. Rohlfs, *Dicc. Pir. Ar.*).

Mot comú amb l'oc. i fr. ant. *taisson*, it. *tasso*, gall. *texon*, cast. TEJÓN, a l'article del qual remeto, *DCEC/DECH*. En llatí TAXO, -ONIS en Polemius Silvius, TAXUS en un escriptor eclesiàstic, i el derivat *taxonius* en Marcellus Empiricus, tots tres de cap al S. v i gallo-romans, Ant. Thomas xxxv, 193-194; també en glosses (*taxus* CGL III, 320.12; *tasio* ALLG VI, 121). Les formes germàniques suposen una base comuna **AHSUS*, que, segons raons fonètiques i geogràfiques, degué ser adoptada pel romànic del germànic occidental; és versemblant que el port. i cast. dial. *texugo* provinguin d'una forma derivada **AHSUKS* creada pel gòtic.

DERIV.: *Teixonera* [1306, i supra].

Tel, *tela* i 'teixit', V. *teixir*

TELA, II, 'clos que es construïa dins el camp dels torneigs per endegar la marxa dels cavalls', probt. del ll. TĒLA, plural de TĒLUM 'dard, venable', traslladat al sentit de 'conjunt de pals o peus-drets', o sigui 'palissada', formació paral·lela a la de *palenc* (PAL) i LLIÇA. □ 1.ª doc.: 1397.

«--- Com En Franc d'Olms --- tingués taula de júnycer ab lansas ferradisses ---, en la llissa del castell de Perpenyà ---, esdevenc-se --- que'l dit Franc cavalcant en lo dit cavall tot armat, per júnycer, en lo cap